

פינתנען

27.9.2021

גיליון 8 · ספטמבר 2021 · חג נען

גדלנו בשנה

הופ-הופ-טרללה, נען חוגגת 91, בני המחזור השביעי סוגרים 80 · פרויקט צילומים מיוחד מחבר בין חברים למקומות, בין סיפורי ילדות לגעגועים וזיכרונות · מיזם חדש בארכיון - כי שם פועם העבר המפואר · שנזכה לשנה הבאה

מהדורת חג

דברים שלמדנו על נען השבוע:

- אנשי הדור השני הם דייקנים רציניים. מאלו שמגיעים עשרים דקות לפני השעה שנקבעה. כי לכו תדעו, אולי יהיו פקקים איזמים ליד גן המטוס בדרך לצילומים.
 - הם שקטים ומופנמים, וגם פתוחים ומופתיעים. נראים קשוחים אבל אז קופצים למים וזורמים. מי יודע כמה פעמים אמרו להם לסובב ראש לקיר ושקט שיהיה פה, אז אולי זה מסביר? • לזקנת השבט, מרים גוטמן, יש נפש צעירה ואפס ביקורת. היא לא מפחדת בכלל משינויים. כשהיא מדברת אנחנו רושמות, כשהיא חושבת אנחנו שותקות. טוב, היא חיה כבר כמעט 105 שנים. יש לה חתיכת פור עלינו בחוכמת חיים.
 - לאנשים יש חולשה לספסלים. הם מזכירים להם מישהו קרוב מהעבר הרחוק, שכבר לא נח רגע בצד הדרך. ומתי נחזור אנחנו לתרבות הספסל? לשבת בצל, לנשום ולנשוף, להתבונן בעוברים ושבים או בנוף. לנקות רעלים, להרות רעיונות. זמן לבהות בחלומות.
- נפגשנו לצילומים, שמענו סיפורים, נזכרנו מחדש איך אפשר להכיר פנים ולא להכיר כלום מבפנים. תודה לשלושת צלמינו המוכשרים והרגישים - גלית יערי, לימור אגמון ואורי שיר, שתיזזו בחגים בין לוקיישנים ולא ישבו לדקה בסוכה. ותודה לחברים שפתחו לנו דלת לעולמם. היה כיף להכיר.

שיהיה לנו יום הולדת 91 שמח, ולמי שתהה איפה, איפה, איפה העוגה - שלומית בנתה סוכה והייתה רעבה.

נמשיך לפנטז על עוגת גבינה, שלכם, בנות הפינה

עורכת: עפרי קרן
עורכת לשון: מיה קסטרו
עורכת גרפית: שי קופיט
מפיקה ראשית: גיל גלוטמן
הפקה: מיכל אנוך
צלמים: גלית יערי, אורי שיר, לימור אגמון
דפוס: א.ג. הדפסות

מייל המערכת: pinatnaani@gmail.com

נען דוט קום

שרה'לה שגיב, יפתח אלי ורעיה בן אברהם כותבים על הבית

מקום בלב פרויקט צילומים מוצף זכרונות

אוצרות הארכיון אוסף אריה פק מתעורר לחיים

מחזור 7 חוגג 80 מפגש מרגש של בני הכיתה

שאל בני ונען תשבץ הגיון מקומי

משמעות הכסף. איזה בסיס נהדר לחיים כשלא באמת מבינים מה זה כסף ואיך משתמשים בו. הוא פשוט לא משחק תפקיד וגם לא מדברים עליו לעיתים קרובות. לגדול בסביבה שבה ההורים לא צריכים לשלם חשבונות ואם יש איזושהי מתוחות בבית, היא לא בגלל כסף. בשל הבסיס נטול הדאגות הזה, רק בגיל שלושים פלוס, על קו נען-ברלין, הבנתי לעומק איך אמורים להתנהל עם כסף. גם על כך אני מכיר תודה.

מסע הלוויה. אני ילד, מתצפת על שיירת חברים וחברות המלווים אדם בדרכו האחרונה. מתפעל מההליכה האיטית מבית ברל לבית הקברות, מהשקט ומההתכנסות. כמה כבוד טמון פה. בבגרותי, המנהג המופלא הזה, שבו הקהילה פוסעת חרש ומלווה את חבריה למנוחתם האחרונה, התפוגג לאיטו.

הכי ארוחת בוקר שהיתה. שנות התיכון. יום עבודה לכל שכבה. אוויר נקי של בוקר מבשר על הפסקה ואחרי שעתיים מאומצות בעג"ש או בנוי מגיעים מורעבים לחדר האוכל. בגדי העבודה והנעליים הספיקו כבר לספוג בוץ ואבק, השפעה בעגלות ההגשה לא מבייש מלון הכל כלול, ולעבודה חוזרים שבעים.

עצים שצמחו במקרה. יש עצים במשק שנוכחותם איתנה וקיומם מובן מאליו. לעומתם, ישנם עצים שלא מבינים ביופיים

670 דונם של בית < רעיה בן אברהם - נען

נען. בית. "כי אדם יוצא מבית והבית אינו יוצא מן האדם. הוא נשאר, על קירותיו ועל התלוי בהם ועל חדריו ודלתותיו הנסגרות בזהירות. או כי הבית מתרחב והולך ונעשה לדרכים שבהן ילך זה שיצא מן הבית". (מתוך הסיפור "אהבה הפוכה" של יהודה עמיחי)

יצא לי לשוחח לא פעם עם בני נען שעזבו. חלקם מתחרטים על הרגע הזה וחלקם שמחים בו, חלקם מתגעגעים ונושאים בליבם מטען נוסטלגי עשיר וחלקם השאירו את הקיבוץ מאחור, חלקם שמרו על קשר וחלקם בחרו להתנתק. יש כאלה עם משפחה בנען, ויש שלא נותר להם דבר מלבד מצבה של זיכרונות. אך דבר אחד חוזר אצל כולם, והוא המקום המשמעותי שתופסת נען בליבם.

בשנים האחרונות, במפגשים עם קיבוצים ואנשיהם, גיליתי שקיים אצלנו רגש שלא תמיד קיים במקומות אחרים - גאווה יחידה שלא ניתן לתארה במילים. המשפט "אני מקיבוץ נען" אוצר בתוכו 91 שנים, ארבעה דורות וגאווה בבית שגודלו 670 דונם ובו חיה משפחה ענקית של 1700 נפש.

הקיבוץ הכי גדול בארץ, ליל הסדר הגדול בעולם, משפחות צעירות ובתים הומים מתינוקות. קיבוץ גדול וגדל - במלוא

במבט ראשון. גם אלו וגם אלו משתנים עם עונות השנה וחיים לצדנו. חלקם מבוגרים מאיתנו, אחרים נשתלו בבגרותנו, ויש כמה - ואת טענתי זו יאששו הנוניקים - שצמחו במקרה.

דור ראשון, דור שני. ללוות את החבר המבוגר אחרי מקלחת חמה מחדרו לחדר האוכל של הדריים ולדעת מי הוא היה ומה הייתה תרומתו למשק - זה היה עבורי הבסיס של עבודתי בהדריים. ההוויה של הדור הזה, דור המייסדים, חלפה כמעט כליל מהעולם; מהגרים, מרדנים, שיצרו יש מאין ונתנו את כל כוחם ובינתם למען אידיאלים שקהילתנו כבר לא בהכרח נשענת עליהם (ואין זו ביקורת). וכיום, על הקלנועיות נוסעים בני הדור השני, שהיו בריאים, וגם הם מסמלים תקופה ונושאים עמם רוח של זמנים אחרים.

לצעירים שבינינו אני ממליץ, קחו לכם רגע וישבו עם סבא או עם סבתא. בקשו שיספרו לכם על הילדות בלינה המשותפת, על הצטרפות לגרעין הגשמה, על מלחמות ישראל ועל עולם ללא אינטרנט.

מכיר תודה. על כל מה שספגתי, על העץ שהזמין להתבוננות שנייה, על החבר המבוגר שזכיתי לדעת מי הוא היה.

מובן המילה, אבל לא רק על כך גאוותנו. הקיבוץ הראשון של הנוער העובד, קולט עלייה, בית חם להכשרות פלמ"ח, תעשייה מקומית, עשייה חקלאית, יצירה מוזיקלית וספרותית, מסורת תרבותית ומסורת ספורטיבית.

חלף הזמן, המפעל נמכר, הקיבוץ התחדש והשיוך מתקדם. אך הגאווה נשארה. גבוהה כמו האסם, מרשימה כמו האמפי, חזקה כמו הבית הראשון, עמוקה כמו הסליק בבית החמרה. זכה כמו מימי הבריכה, מלאת חיים כמו חדר האכילה, סמוקה כמו הבית האדום, שמורה כמו המועדון, יפה כמו בית ברל, שורשית כמו האקליפטוס הענק ומלאת זיכרונות כמו הארכיון.

כל אלו הם בית. שבחדריו ועל קירותיו שמורים זיכרונות של ריחות, מראות ואנשים. יש שבחרו להמשיך ולחיות בו ויש שבחרו לעזוב, והבית נשאר בהם ובדרכים שבהן בחרו ללכת.

הזמן עובר, הנוף משתנה, דעות משתנות וגם החלטות, העולם משתנה, אנשים באים והולכים מחיינו. אך התשובה לשאלת הבית נשארת, ממש כמו מטען גנטי שחרט עמוק בכל אחד מאיתנו, כמו מצפן מגנטי שאנו נושאים איתנו לכל מקום, ומורה מצפון ומדרום, בשמחה ובסאן (וגם בליל אפל) - את הדרך הביתה, לנען.

מאחורי הקלעים של צילום השער: גיבורים וגיבורות הגיעו לגבורות (וגם לצילום על הדשא מול הארכיון). לא נרשמו אירועים חריגים, אבל היי, גדי ממילא בשטח. **צילום:** גלית יערי **סטיילינג:** ארון פרטי

מטבח אפוף ריחות וסיפורים. מפגש עליז סביב הסירים | צילום: ארכיון נען

מקום בלב

עפרי קרן

הספסל שעליו נחו ההורים שלובי ידיים • הגן שבו היו הסבתא, הבן והנכדה • הסליק שממנו שלחה האמא הקשרית אותות מורס • מדרגות האמפי שמהן צהל אבא כמו טרזן • הסככה שבה שותים אנשי השדה את הקפה של הבוקר • בית הילדים שממנו ברחו לפעמים בלילות • חברים בוחרים מקום מיוחד עבורם • פרויקט צילומים מציף זיכרונות

מרים גוטמן < חדר האוכל

• למה בחרת דווקא במקום זה?

"חדר האוכל הוא היכל התרבות של נען, אולי של הארץ כולה. זה מקום מרשים מאוד, מקום מפגש לקהילה, מקום נהדר".

• ממרום גילך (104!), כחכמת השבט, במה תברכי את נען ביום חגה?

"היו לנו שנים די מוצלחות, אני מברכת שנצליח להמשיך בדרך זו. לבקר זה קל מאוד, לעשות זה קשה. בנען עושים עד עכשיו עבודה טובה מאוד, יפה מאוד, גם תרבותית, אז אני מאחלת שתהיה אותה פעילות גם בשנה הבאה".

• את לא ביקורתית.

"זו לא חוכמה להיות ביקורתית! ביקורת טובה צריכה להיות מועילה, צריך ללמוד ממנה איך להיטיב את דרכנו. מה שפחות לדבר - יותר חוכמה".

• איפה תהיה נען עוד 20 שנה?

"אני חושבת שהשינויים בקיבוץ לאורך השנים נעשו במידה ולא בקפיצת דרך. נראה לי שבוודאי יהיו שינויים בהמשך עם הכלכלה בארץ, ואנשים יחשבו קצת אחרת. כי אי אפשר בלי שינויים. צריך ללכת עם הזמן ולא לדרוך במקום. להתפתח הלאה, ליצור דברים חדשים".

• ומה את אומרת על האוכל בחדר אוכל?

"האוכל מעולה והמקום יפה. אני אוהבת את הגיוון, לכל אחד יש אפשרות לבחור את המנה שמתאימה לו ואת הכמות שהוא רוצה".

• איזו מנה את אוהבת במיוחד?

"אני אוכלת הכול, ומכיוון שכך - אין מנה שאני לא אוהבת".

• אם נען הייתה מאכל, מה זה היה?

"גולש. מנה שמגוונת את הכול".

"הבריכות" המאולתרות, כשהם מלאי התלהבות ושמחה, לנוכח הפלא וההתרחשות החדשה.

אימהות עסוקות וילדים היו גם אז מתכוון לזמן קשוח. כדי להוריד מעט מעולם של הקטנים ועל הדרך לנטוע בהם למידה וחינוך לעבודה, הגה מי שהגה והמציא לנו קסמים. עד מהרה התמלא אחד הכיורים מים והפך לאמבטיה, שבה שחו "שלפוחיות אוויר" לבנות, שהוצאו מבטן הדגים והפכו לבריכת בלונים מופלאה.

ילדים רבים נעמדו ליד הבריכה הקסומה ובאצבעות קטנות, ניסו להשקיע את הבלונים במים. ההצלחה המועטה והקסם של שלפוחיות-בלון המסרבת לשקוע, זיכתה אותם כמובן בהסבר מפורט על כוחן של "שלפוחיות האוויר" בתהליך הציפה של הדג. החגיגה גדלה, והאימהות זכו בזמן שקט כדי להכין את כל הנדרש לארוחת החג של בית נען.

אמי ראתה בניסים הללו זכות וחובה, וכמדומי לא החמיצה אף אחד מהם, עד שאזלו כוחותיה. בסופו של הגיוס הייתה מלקטת שאריות עור שהופרדו מחוט השדרה הגרוני של העוף, שבדרך כלל מצא את מקומו בפח. בשבילה זה היה אוצר, זיכרון של בית, שנשאה מבית הוריה. ביום שלמחרת, במטבחון קיבוצי קטן, היא מילאה את גרונות העוף בבלילת קמח ובצל. תפרה בחוט ומחט את שולי העור ובבישול איטי על פתילייה שהעמידה במקלחת הקיבוצית הקטנה, הפכו השאריות למעדן. הדירה הקטנה התמלאה בריח משכר של אוכל יהודי, מבית אמה, שחיבר את כולנו לחום הבית ולטעם האימהי.

אם תרצו, כמו ששרים שלמה ארצי ושמעון בוסקילה: "מהטעם שלך לא נגמלתי". גם אני. מבית אמא, מבית נען.

תמונה אחת מאלה שנשלחות אלינו לפרקים בווטסאפ משכה את תשומת ליבי, הציפה בי זיכרונות ילדות מימיה הצעירים של נען וחיברה בין טעמי המטבח הנעני לטעם מטבחה הזעיר של אמי. כמו שנאמר, אתה יכול לעזוב את נען, אבל נען, תמיד תישאר בקרבך.

בתחילה ראיתי תמונה מוזרה ששלחה אליי אחותי רחל. אך כשהתבהרה, נזרקתי באֶבְחָה אחת לתמונות ילדות מערב ראש השנה וערב פסח בנען. היה זה צילום של "עלזאלך" - גרון עוף ממולא בקמח, מים ובצל מטוגן, שמבושל כחלק מחמין. מאכל עניים שאמי הייתה יוצרת משאריות שליקטה בזכות השתתפותה ב"גיוס" הלילי להכנת המצרכים לארוחות החג.

אינני זוכרת באיזו שעת ערב התאספו כולם ומתי סיימו. להבנתי הם סיימו בשעות הקטנות של הלילה, אחרי שהשתלטו על רשימת המשימות הארוכה שנדרשה כדי להעמיד את ה"פרודוקטים" מוכנים לבישול עד בוא "המבשלות" בבוקר. בעבורנו, נבחרת הילדים שהתאספה בגין "האימהות במטבח ההכנה", היה זה מפגש עליז, של הרבה נשים, מעט גברים ובעיקר חברות ילדים, שהתערבבו להמון עסוק ותוסס שבו כולם מנקים, חותכים, מפעילים מכונות, טורחים ומשתדלים לסיים את הרי הירקות, הבשר, העופות והדגים לקראת מחר. אירוע שבו ללילה אחד התמלא המטבח באווירה קסומה, מיוחדת, חגיגית ומשותפת.

הכיורים הגדולים "במטבח ההכנה" הפכו לאמבטיות מים מלאות בדגי קרפיון, שקפצו ופיזזו, כאילו אין מחר. רק שמחר הם יהיו בתנור. העופות נערמו במסננות נירוסטה גדולות ותפוחי האדמה נכנסו למכונת הקילוף. לצד כל אלו השתובבו ילדים, שהכניסו את ידיהם הקטנות למי

צילום: גלית עזרי

צילום: גלית יערי

למה בחרת את המקום הזה?

"את הספסל בנה אבא שלי באמצע שנות השמונים (1984-1985). הוא בנה אותו לבד, לפעמים עבד עד הלילה וגם בשבתות. אני זוכרת היטב איך סחב חלק אחר חלק מהנגריה אל רחבת חדר האוכל."

אבא שלי, הוגו מרק, נולד באוסטריה וברח מאימת הנאצים לבוליביה, שם הכיר את אמא שלי, סוזי, שבחרה אף היא בתחילת המלחמה. אחרי שעליתי ארצה והקמתי משפחה בנען היו הורי חלק בלתי נפרד מהקהילה שלנו. הם היו מגיעים ארצה לקראת הלידות של כל אחד מארבעת ילדיי, ונשארו לגור בנען כמה שנים בכל ביקור. נען תמיד קיבלה אותם באהבה ובכבוד. אמא עבדה במטבח ילדים ובמחסן בגדים; אבא שהיה במקצועו נגר, עבד בנגריה וחש סיפוק גדול להיות שותף לעשייה במשק. רהיטים רבים שבנה באהבה עדיין קיימים בבתי חברים ובענפים.

הספסל מייצג עבורי את תרומתו של אבא לנען, את אהבתו למקום, את החיבור לחברים הרבים שרכש כאן ומסמל מעין אנדרטה קטנה

אילנה נאור < בית חמנית

למה בחרת את המקום הזה?

"בגלל החיבור המשפחתי המתגלגל. בבית חמנית ביליתי שלוש שנים בילדותי, ואי בני בילה שם שנתיים בילדותו וקמה נכדתי הייתה בו שנה. זה מסמל עבורי את נען שבנויה על דורות ועל מסורות."

בית חמנית מזכיר לי את הלינה המשותפת, שהיום נראית הזויה, אבל בזמנה נראתה לי הכי נורמלית בעולם."

תורם אלמוני שם לך ביד חמישה מיליון שקלים להשקיע בקיבוץ. על מה תלכי?

"סיום בית גלילי. מגיע לנו מקום ראוי לראות בו הופעות. ובחלק מהסכום הייתי עוזרת לצעירים לבנות את ביתם."

סדרן העבודה מתקשר לשאול איפה את רוצה לעבוד במשק. מה תעני?

"פעם חלמתי לעבוד בסנדלריה. ביליתי שם הרבה בילדותי, מתבוננת ומוקסמת מיוסף טקו ושלוש אשל עובדים בזריזות, מחזיקים מסמרים בזווית הפה. זה נראה לי הדבר הכי יצירתי וכיפי בעולם. בחטיבה כשחילקו אותנו לעבודה בענפים ביקשתי סנדלריה אבל לא נתנו לי. לדעתי רק כי אני בת והסטריאוטיפים חגגו מאוד אז. נאלצתי להסתפק בנוי. היום אם הסדרן היה מתקשר הייתי עונה לו שימשיך הלאה. אני לא הולכת לעבוד בשום מקום. החופש יקר מאין כמוהו ואני היום חופשיונרית מאושרת."

עמוס שביט < הסליק בבית החמרה

למה בחרת את המקום הזה?

"הסליק מזכיר לי חלק מילדותי. עד מלחמת העצמאות הוא היה סליק שהחביאו בו נשק מפני האנגלים. לאחר עזיבת האנגלים הוציאו את הנשק למלחמת העצמאות והפכו את הסליק למרכז קשר. הקשריות היו יהודית גולדברג (בן אברהם) ואמא שלי, שרה שטרנפלד. הייתי בן שש ולעיתים ביליתי ערבים שלמים בסליק כאשר אמא הייתה במשמרת."

תורם אלמוני שם לך ביד חמישה מיליון שקלים להשקיע בקיבוץ. על מה תלך?

"קשה לי לראות משהו לא גמור בעיקר כאשר אני חושב שהוא יכול לתרום לנען. אז הייתי משקיע בהשלמת האולם של בית גלילי."

סדרן העבודה מתקשר לשאול איפה אתה רוצה לעבוד במשק. מה תענה?

"כאשר הייתי צריך להחליט מה להיות כשאהיה גדול, עמדו בפניי שתי אפשרויות: לעסוק בהוראה או בהנדסה. אם הייתי בוחר בהוראה - לא הייתי עוסק בהנדסה. אבל עיסוק בהנדסה איפשר לי להיות גם מורה. הייתי בוחר שוב לעבוד במפעל שבו עבדתי שלושים שנה."

צילום: גלית יערי

צילום: לימור אגמון

האחים רוניס - שרה'לה, אבנר ועמי רוניס < הספסל מזל גן דרורים

• למה בחרתם את המקום הזה?

"על הספסל הזה נהגו לשבת הורינו, חנה ושמריהו רוניס, בכל פעם שעשו את דרכם מדירתם הצנועה הסמוכה לגן עומר אל מרכז החיים בקיבוץ ובחזרה. הכושר הגופני של אמנו בסוף ימיה חייב אותה להתקדם לאט ולנוח הרבה. ליד הספסל הזה הם היו עוצרים, מסדירים נשימה, נותנים ידיים כמו שעשו במשך חמישים שנים של יחד, ומנהלים שיחה קלה על הא ועל דא עם העוברים והשבים. לעיתים כשאנו חולפים על פני הספסל נדמה ולו לשבריר שנייה, שהם עדיין יושבים שם אחוזי ידיים, מחייכים ושמחים."

• תורם אלמוני שם לכם בידיים חמישה מיליון שקלים להשקיע בקיבוץ. על מה תלכו?

"את חמשת המיליון שנקבל מאותו תורם נדיב נשקיע בטיפוח תשתיות ואיכות החיים לוותיקים - מעליות לדיירי הקומה השנייה, שדרוג הבית המשפחתי, הכנת סיפור חיים אישי לחברים שירצו בכך, הפעלת חוגים, טיולים ואירועים חברתיים."

• סדרן העבודה מתקשר לשאול איפה אתם רוצים לעבוד במשק. מה תענו?

"שלושתנו כבר פנסינורים ולא חולמים בלילות על סדרן או סדרנית העבודה. לשם האתגר והחוויה נירתם באופן חד פעמי ולמספר שעות מצומצם למקומות הבאים: שרה'לה תחליף את אמא שלנו במדרגה (איפה שנמצא היום פאב התק"מ), אבנר ועמי יחליפו את אבא שלנו בחליבת ידיים ברפת של טרום מכון החליבה. כל זה תחת פיקוח רפואי ואמבולנס צמוד."

צילום: לימור אגמון

מירה פק < חצר הגרוטאות בגן אביב

• למה בחרת את המקום הזה?

"את גן אביב אני פתחתי כנגנת. בחרתי דווקא בחצר הגרוטאות כי אני מאוד אוהבת חומרים, לראות מה קורה להם ומה עושים איתם. זו גם הסיבה שאני מקנאה במי שיועד לפסל וחלמתי בעבר להיות פסלת. חצר גרוטאות היא מקום לתת בו דרוך לדמיון, לקחת דברים ולהוציא אותם מההקשר שלהם. ילד יכול לקחת לדוגמה מחבת ולעשות בה מה שהוא מוצא לנכון. לא צריך לעמוד לו על הראש שזה כלי בשם מחבת המיועד לטיגון. הוא יחליט בעצמו. אני עמדתי מהצד ורק השגחנו לראות שהכול בסדר ושאיך לא יוצא להסתובב, כי לא היו גדרות סביב הגן. בכלל לא היו כמעט מגבלות, בחורף עשינו טיולי בוץ, לכלכנו את הבגדים כי הם לא היו חשובים, בקיץ הלכנו לבריכה. מי ייתן לעשות כאלו דברים היום."

• תורם אלמוני שם לך ביד חמישה מיליון שקלים להשקיע בקיבוץ. על מה תלכי?

"הייתי משקיעה בגיל הרך, כדי לאפשר חינוך פרטי מושקע שלא תלוי במשרד החינוך. לתת מענה יותר רגשי, עם מוזיקה וריקוד, שילמדו

להביע רגשות. אלו שנים חשובות, היסוד לחינוך."

• סדרן העבודה מתקשר לשאול איפה את רוצה לעבוד במשק.

מה תעני?

"מורה לאומנות. אוכל להגיש חומרי יצירה כמו שאני אוהבת."

צילום: לימור אגמון

צילום: לימור אגמון

רחלי קמינסקי < האמפי

• למה בחרת את המקום הזה?

"כי הוא מרתק ומחבר למשהו משמח - לסרטים בשחור לבן, לארטיק שוקולד מרובע, להוויית הקיץ של סרטים והצגות. כילדה הייתי מאושרת כשאבא שלי עבד בבדוקה הקטן שבו חילקו ארטיקים. בסיום הסרט "טרזן" הוא היה נעמד ומחקה את הצהלה המיוחדת של טרזן ואני הייתי כל כך גאה."

כשהאמפי ננטש הוא לא איבד את הפוטנציאל שלו. זה אנחנו שלא מנצלים אותו. לבעד ולי היו המון פנטזיות בקשר למרתף - לפתוח בו קפה, או פאב. המרתף הזה היה עולם ומלואו. לצד חדר עריכת הסרטים וחדר ההלבשה של השחקנים היה טמון אוצר - אוסף ענתיות שאצר חנן אולמן במסירות רבה."

היו שנים שביליתי באמפי שעות רבות, כשהפקתי את ההצגות של ילדי בסוף י"ב, וכשהייתי רכזת תרבות יחד עם אביטל לוי. אפילו את להקת המחול הקיבוצית הבאנו לכאן בשנת '88."

יש במקום הזה הוד ומסתורין, יופי ועזובה. תחושה של החמצה, ועם זאת תחושה חזקה של פוטנציאל. וכשיש פוטנציאל - יש חיים."

• תורם אלמוני שם לך ביד חמישה מיליון שקלים להשקיע בקיבוץ. על מה תלכי?

"הייתי משקיעה בבית הסינודי, שיתאים למציאות העכשווית והעתידיה. מחזירה את הדיור המוגן שנמסר למשפחות ולצעירים ומרחיבה אותו, כך שחברים הזקוקים למטפל יוכלו לגור במקום וגם ליהנות מהחברותא של הבית המשפחתי."

• סדרן העבודה מתקשר לשאול איפה את רוצה לעבוד במשק. מה תעני?

"הייתי מבקשת להיות רקדנית, ואם הוא לא היה מאשר כנראה שהייתי חוזרת למקצוע הראשון שלי - אחות, רק בלי התורנויות. ואיזה כיף שאין את התפקיד הזה סדרן עבודה, תפקיד נורא."

צילום: אורי שיר

ורדית לבינגר < המתפרה שמעל המאפייה

• למה בחרת את המקום הזה?

"במתפרה הישנה עבדה אמא שלי, ותפרה לחברות המשק שמלות - כל אחת קיבלה שמלה חדשה אחת בקיץ ואחת בחורף. היום אני יודעת שהיא הייתה סטייליסטית אמיתית, אבל אז קראו לזה תופרת.

המקום מחזיר אותי לזיכרונות טובים מהילדות המוקדמת. הייתי באה הרבה לבקר ומבלה שם בכיף".

• תורם אלמוני שם לך ביד חמישה מיליון שקלים להשקיע בקיבוץ. על מה תלכי?

"הייתי משקיעה בחינוך הדור הצעיר, ואם היה נשאר כסף הייתי משקיעה בחיפוש עסק שיתרום לרווחת הקהילה".

• סדרן העבודה מתקשר לשאול איפה את רוצה לעבוד במשק. מה תעני?

"שאני לא מחליפה את עבודתי! אוהבת להיות קוסמטיקאית. ושיהיה לו ולכל חברי וילדי נען חג שמח!".

שרה'ליה שיר < גן תמר במבנה הספרייה

• למה בחרת את המקום הזה?

"זה היה בית הילדים הראשון שלי, גן תמר (הגנת הייתה תמר בן פורת). הגעתי לנען בשנת 1951, בת חמש וחצי, ישר לכאן. אני זוכרת שכל הילדים עמדו במעגל והציגו את שמם. אחרי שסיימו את סבב השמות הארוך, כל אחד בתורו שאל אותי איך קוראים לו ובדק אם הצלחתי לזכור את שמו. מבחן מלחיץ. ללינה המשותפת היה לי קשה להתרגל ובתקופה הראשונה הייתי בורחת בלילות בריצה לבית של סבא וסבתא, שהיה בקצה הדרומי של הקיבוץ במרחק די גדול. אבל בסוף התרגלתי".

• תורם אלמוני שם לך ביד חמישה מיליון שקלים להשקיע בקיבוץ. על מה תלכי?

"הייתי משקיעה בחינוך הבלתי פורמלי, כדי שיהיה מענה לכל ילד, גם לאלה שזקוקים יותר להכוונה ולתיווך".

• סדרן העבודה מתקשר לשאול איפה את רוצה לעבוד במשק. מה תעני?

"שיגיד מה הוא צריך, אשתדל לעזור".

צילום: אורי שיר

אבנר בר-לב < הסככה של עג"ש

• למה בחרת את המקום הזה?

"כי בשדות אין הרבה מה לראות כרגע אז הסככה היא במקום השני. לכאן אני עדיין מגיע בבוקר לשתות קפה עם החברים ולהתעדן על מצב הגידולים. עבודות השדה משכו אותי מאז ומתמיד. בחופשים של כיתה י"א כבר התחלתי לעבוד בשדה. הספקתי לעבוד עם גרטה, עם אבשלום אברמסון ועם יצחק שניידר".

• תורם אלמוני שם לך ביד חמישה מיליון שקלים להשקיע בקיבוץ. על מה תלך?

"הייתי קונה ציוד לעג"ש וחלק מהסכום משקיע בילדי הקיבוץ".

• סדרן העבודה מתקשר לשאול איפה את רוצה לעבוד במשק. מה תענה?

"הייתי חוזר על אותו דבר בדיוק. הכותנה, החיטה, הריח והתחושה של האדמה - זה מה שאני הכי אוהב. השדה בשבילי זה הכול".

צילום: אורי שיר

גיליון 8

התשלילים מתעוררים

אז מה בעצם שמור בין כותלי הארכיון? לפי מה ערוכים החומרים בתיקים? והאם שמעתם על פרויקט הדיגיטציה שבזכותו מתעורר לחיים אוסף התצלומים של אריה פק? לכבוד חג נען קבלו הצצה למה שמתרחש במקום שרוחש כבוד לעבר

בארכיון של נען שמורים חומרים מסוגים שונים וממקורות שונים - עלונים ודפי מידע, פרוטוקולים של אספות וישיבות, ספרי סידור עבודה, תיקים של מזכירים, תיקי ועדות, תיקים אישיים, מכתבים, תמונות, מודעות ועוד...

חומרי הארכיון ערוכים לא לפי נושאים, אלא לפי המקור שממנו הגיעו. המשמעות היא שחומרים שנוסקים בעניין אחד יכולים להיות "מפוזרים" בין תיקים שונים. המקורות השונים מביאים לידי ביטוי היבטים שונים של אותו עניין, ומאירים פנים שונים.

ולכן כשחוקרים עניין כלשהו, אירוע או הלך רוח, או מבקשים לספר סיפור של אדם או של תקופה, יש לאסוף את ה"עדויות" מן המקורות השונים ולצרף את חלקי הפאזל.

אחד המקורות החשובים ביותר לתיאור חיי היום-יום בנען הוא העלון, שעם השנים הצטמצם לדרך מידע. העלון היה יוצא אחת לכמה ימים והוא עסק במגוון תחומי החיים - הציבוריים והאישיים.

מקור חשוב נוסף הם תמונות ותשלילים. בארכיון שמור אוסף התשלילים של אריה פק - 44,000 תמונות בסרטי תשליל, מראשית שנות ה-30 ועד שנות ה-80, מסודרים לפי סדר השנים. אריה הגיע לנען ב-1932, שנתיים לאחר העלייה על הקרקע, ומאז ולאורך השנים תיעד את נען במצלמתו - המבנים, האנשים, ימי החג והיום-יום. בימים אלו מתבצעת בארכיון דיגיטציה של התשלילים - מן המוקדם אל המאוחר.

כשמניחים אלו לצד אלו את התמונות והתיאורים המפורטים מן העלון - מצטיירת ועולה תמונת חיים מלאה. הנה למשל בעלון מיום 9 בנובמבר 1945, מסופר על שובו של מנחם מנדל רזנבוים משהות ארוכה בארצות הברית, שנמשכה כל ימי מלחמת העולם השנייה. באוסף התשלילים של אריה פק מצאנו סדרת תמונות המתעדת את האירוע. והנה הם לפניכם - הטקסט מן העלון והתמונות.

צילומים: אוסף אריה פק

מיה קסטר

”השמחה שפרצה אתמול מלב כל חברינו ובפרט מלב כל ילדינו לשובו של רזנבוים, מקורותיה עמוקים ונאמנה הייתה וטבעית הייתה. היא ביטוי לאהבה הגדולה שכולנו רוחשים לאדם הזקן-הצעיר הזה, ביטוי לגעגועים שפעמו בלבנו כל השנים שבגלל המלחמה לא יכול היה להימצא בתוכנו.

זכות גדולה אנו רואים לקבוצה, שגורלה קשור בגורל אדם יקר זה שחייו היו קודש של מסירות-נפש, לאהבת האדם ושחרורו, ואלה הנחוהו והביאוהו לארץ ישראל, לתנועת הפועלים שלנו ולנוער העובד ולקבוצתנו הראשונה, היא נען.

שמחנו לראות את רזנבוים בתוכנו לאחר שנות פרידה רבות והנה הוא רענן, ער, צלול ושופע אור מזכך על כולנו, ילדים ובוגרים.

בואו של החבר רזנבוים היה הפתעה. לפי החשבון צריך היה רזנבוים להגיע לקהיר ביום חמישי. בעיתונים נתפרסמה ידיעה כי באנייה שבה נסע חל קלקול והיא תגיע באיחור של עשרה ימים. על כן הייתה הפתעה נעימה הבשורה, ביום ד' בבוקר, "רזנבוים ברחובות", "רזנבוים בא". גם משצלצל הפעמון לא ידעו רבים פשר הצלצל. נמצאו אפילו חברים שתפסו אלות ומוטות בידיים. וכשנתאספו ליד חדר האוכל שוב לא היה ברור היכן הוא רזנבוים. בחדר האוכל? במזכירות? עד שנמצא מי שאמר: רזנבוים ליד השער. ושם ראינו אותו חוזר עם הילדים הנושאים כתובת ברכה "ברוך בואך, סבא יקר". הילדים זכרו לו, לחבר רזנבוים, חסד הסוכריות שהיה מחלק להם וקיבלו את פניו בסוכריות.

”

במכתב שכתב ישראל גלילי ב' לרזנבוים בתקופת שהותו באמריקה (פברואר 1940), מתאר גלילי בפרוטרוט את כל המתרחש בנען ומסיים במילים האלה:

כך היביתו בהרצאת עיונינו שונים שטח יצאו את חנויותי, ולא טלויח טרי שאלתי. ובכלל רוצים אנו לדעת על חייך באמריקה ומתי נצכה לראותך שוב יחד אנו. אם כי לא נדע יום-יום אלאו אקשרים אמרצים אתך ולצתים אנו חוטאים אך באי-תורה, הרי יסאל האב לבנו והרבה טלתי לך, טלך ישראל אלו.

עם הגיעם לגבורות השנה, כינסנו את נציגי מחזור ז' האלופים לצילום משותף · על הדרך התקלנו אותם בכמה שאלות, כי ממרום גילם הם כבר יודעים משהו על העולם (ובוודאי על קיבוצנו החוגג ועל עצמם)

יעל רבין

איזה זיכרון עולה לך בראש כשאת חושבת נען?

"משטחי הירוק של דשאים רחבים ועצים, מדרכות הומות מבוגרים וילדים, החגים ההמוניים, מלאי שמחה ואושר, שגם בהם הלכה והתגבשה עם השנים המסורת הנענית. וכמובן שזוכרת גם את ימי העצב והיגון, כשנפרדנו לתמיד מהטובים והאהובים."

עם מי ממייסדי נען היית רוצה לשבת לקפה?

"עם הוריי ז"ל, רינה ושמעון אנוך. הייתי רוצה להזמין אותם למרפסת שלי לכוס קפה ומאפה. הייתי מראה להם את דירתנו המשופצת, כולל הממ"ד, ומפנה את תשומת ליבם למגרש החנייה הנשקף ממרפסתנו והמלא עד אפס מקום בשלל מכוניות. לא היו מאמינים למראה עיניהם."

זמיר שמול

לאן במנהרת הזמן של נען היית חוזר לביקור?

"לטיולית של פעם. לימים שהייתי מטייל עם ילדי נען ועם החברים בכל הארץ - מסיני בדרום ועד הצפון."

עם מי מחברי נען לדורותיהם היית רוצה לשבת לקפה?

"הייתי רוצה מאוד להיפגש עם אוסי דיין, גם חבר וגם משפחה. מתגעגע אליו. הוא חסר לנו."

נירה ליאור

לאן במנהרת הזמן של נען היית חוזרת לביקור?

"לתקופת ילדותי, לחוות שוב עם אבא שלי, טוביה ברגשטיין, את אהבת השדה על כל גלגוליו. מגיל צעיר מאוד הייתי נוסעת איתו בטרקטור ורוכבת איתו על סוסים. הוא לימד אותי להבחין בין חיטה לשעורה, את שמות הגידולים ואת עונות השנה בחקלאות. לנסוע איתו בג'יפ הפתוח עם הרוח שפורעת את השיער היה חוויה נפלאה, ולשבת לצדו על הקומביין בביכורים היה גאוה גדולה. אבא שלי גדל בכפר והיה לו קשר עמוק לאדמה. אהבתי לראות אותו קוצר עם החרמש בעומר. הוא הנחיל לי את אהבת האדמה ודרך זה את האהבה לנען. גם השם שלי - נירה - בא מהמילה ניר, שמשמעותה שדה."

עם מי ממייסדי נען היית רוצה לשבת לקפה?

"עם חיים קיוה, שהיה צייר אמן, והקשר שלי אליו נרקם דרך בתו מונה. למדתי ממנו שיש להתבונן ביצירה מעבר למבט הראשון ושיש משמעות לאמנות, שיש לה תפקיד בחברה. אהבתי להקשיב לו גם כשהיה מגיע להשכיב את הבת שלו לישון, ויש משפט שלמדתי ממנו ואני ממשיכה לצטט: 'מי שחי את העבר אין לו עתיד'."

נדב סוקלסקי

לאן במנהרת הזמן של נען היית חוזר לביקור?

"למשחקים בחוף עם החברה, כולם יחד, בתקופת בית הספר. הקפות, שני דגלים, סוס ארוך, שלושה מקלות."

עם מי ממייסדי נען היית רוצה לשבת לקפה?

"יששכר ורדי. תמיד היו לו סיפורים טובים. והוא גם היה הגזבר של המפעל ושל הקיבוץ. הייתי שואל אותו מה דעתו על המכירה של המפעל."

מה אתה הכי אוהב בנען?

"את ניל! אנחנו ביחד מגיל 16 או 17."

אלדד די-נור

מה האירוע המועדף עליך - אסיפה, ליל סדר באולם או מפגש משפחתי בשישי?

"לפגוש את המשפחה שלי. לאסיפות הפסקתי ללכת מאז שהפריטו את בגדי העבודה."

גדי אהרונוסון

למה אתה מתגעגע?

"לערבות הדדית והתגייסות לסייע כמו בתקופות מלחמה. שעוזרים, מתנדבים ודואגים אחד לשני בלי לחשוב מה אני מרוויח מזה. היום נוהגים קודם לקחת כסף ורק אחר כך להודיע על מה. געגוע מיוחד הוא לחגי נען כמו שחגגנו לפני עשרות שנים, שהיו מהנים, מושקעים ונגעשו בכוחות מקומיים."

עם מי ממייסדי נען היית רוצה לשבת לקפה?

"עם גד לבינגר, שהיה נהג המשוריין של נען והסיע את אמי ללדת אותי בבלינסון. הייתי מספר לו איך לקחתי גם אני יולדות ואפילו יילדתי באמבולנס."

7		6		5		4		3		2		1
		9										8
						12			11			10
16					15			14				13
						17						
				19								18
		22						21				20
						24						23

מאונך:

1. כמו שאומרים האנגלים: טוב בבית. בטח כשמדובר בקניית לבוש (7) (מ)
2. בגלל המקרה בבריכה, כך שמענו, הגיע לבית המשפט (3)
3. (ראה 5 מאוזן)
4. משק אמיתי בשפלת יהודה (2,4)
5. עגורים בכתובת המייל (7)
6. לא יאמן, לנו בנען יש שניים כאלה (5,4)
7. בקיצור, 13 מאוזן של רמי ומיכל וגם של ענת (5)
11. דותן דיווש באופניו כמו שליט האי (5,4)
14. אורי טסה לאירופה (7)
16. מושב בשרון, מושב בשפלה, חבר בנען (3,4)
17. לאופניים יכסה את הכסא בצל (3,3)
18. מנגן בסולו (5)
19. רוני או אורי חוגגים בר מצווה במאי (5)
22. תחזור למעלה ג'ורג' (3)

מאוזן:

1. אחד מקיבוצי תק"ם - בעיה (4,3)
5. (עם 3 מאונך) שמענו שכמו קרנצברג סוקלסקי, לכן עשה כרצונו (5,5)
8. וואו, דג ענק בטלוויזיה (4,5)
9. בית לבן צר או מלא (3)
10. משכנו ונחשוש? להיפך (5)
12. מצטיינת באירגון הבמה (4,3)
13. מתאבק בדוקטור או בלורד מתחת לחדר האוכל (4,2) (מ)
15. יש לתינוקות מייללים (6)
18. יורם רוגם את ענף הספורט (7)
19. אם תנקו, נגור באפריקה (5)
20. הכובע בקצה המאפיה (3)
21. פדרר גר בין חברינו בנען (7,2)
23. עץ ריחני למכרסם (5)
24. מה שאומרים לפטיש שריקי כשהוא עיף (5,2) (מ)